
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<http://books.google.com>

X

11

47

EGY PÁRSZÓ

A' MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG

ÜGYÉBEN.

BALOGH PÁLTÓL.

K

PESTEN, 1848.

NYOMATOTT TRATTNER KÁROLYI BETŪIVEL.

Egy pár szó A' magyar tudós társaság ügyében.*)

Inter arma silent musae, mondja a' közpéldabeszéd. Durante diaeta silent musæ, mondhatnók mi magyarok. Mióta az országgyűlés a' reform jelszava mellett megnyitá fényes reményeket nyújtó üléseit, mindenki figyelme a' honatyák' vitatkozásain függ, határozataikban keresi hona üdvét 's várja szerencsésb jövődjé megalapítását. A' muzsák, mellyeknek nemzetünk mindedig nem vala buzgó barátja 's ápolója, most még homályosabb háttérbe szorulának, 's arczaik mennyei malasztu sugarai, még kevésbbé képesek irántuk lelkesedést gerjeszteni az el nem fásult keblekben. Ha ki irodalmunk jelen állására nézve magát tájékozni, vagy a' magyar tudományos élet képét látni ohajtáná, hiában tekintene most körül a' széles magyar földön fölvilágosítás végett, mert nem találna lapot, melly neki e' tekintetben kellő utmutatásul szolgálhatna. Egy tizennégy millióból álló nemzet ugyanis nem képes csak egyetlenegy tudományos folyóirat fentartására sem, — míg jóval kisebb nemzetek számos komoly tartalmu folyóiratokat éltetnek, — 's hirlapjaink, mellyek eddig — ha szinte gyéren is, közlöttek ottan ottan némi ismertetéseket és criticákat tudományos életünk mezejéről, most mindnyájan országgyűlési vitatkozások közlésével töltik el hasábjaiikat.

És ha Pozsony felé fordítjuk szemeinket, mindedig nem sok örvendetést hallánk onnan honatyáink ajkairól a' tudományok érdekében. Az esztergami káptalan érdemes követe azt mondá, hogy „mint az ipar és kereskedés, ugy a' tudomány sem leszen az, melly jólétet gerjeszt a' földnépe közt, mert

*) Ezen sorok megjelenése a' világesemények rohanó árja miatt némileg elkésett. Azonban ha vannak is abban némelly dolgok, mellyek most már inkább ó Magyarországnak történetéhez tartoznak, 's mellyeknek orvoslása — hála az égnek — részint már megtörtént, részint alaposan reménylhető, nem veszték el azok mindazáltal érdeküket, akár historiai tekintetben, akár a' statusquo bővebb ismeretére nézve

ez az ó gógös magányában, csak hideg és halavány fény, melly fénylik ugyan, de nem melegit.“ — Beregmegye egyik érdemes követe azt állítá, hogy „arra, hogy valaki a' büntény fölött ítélhessen, nem kell nagy tudomány, elég az igazság-szeretet.“ Szathmár egyik érdemes követe a' philosophiát fosztá meg magasztos igényeitől, így szólván: „A' világon minden ember philosophus, és nem volt még philosophus, ki önmagát értette volna. Minél nagyobb benne az isteni szikra, annál magasabban repkednek eszméi, miket a' világgal megértetni nem képes.“ —

Kinél repkedett magasbra az isteni szikra, mint a' régi világ nagy bölcsénél Plátónál, ki több mint két ezer év előtt így szólt: „Ha a' státusok kormányzására nem philosophusok jutnak, vagy a' most ugynevezett királyok és hatalmasok őszintén és alaposan nem gyakorolják a' philosophiát, ha a' hatalom és philosophia nem olvadnak egygyé a' státusban, akkor a' státusokra nézve nincs vége a' szenvedéseknek, sőt ugy hiszem az emberiségre nézve sem.“ Vajjon ez is érthetetlen é? Egyébiránt ezen nyilatkozatok megczafolására itt sem hely, sem idő, de mindenesetre bús érzettel töltik el azok a' tudomány-szerető keblet, mert látja: mi távol vagyunk még mi a' tudományok illó méltatásától, 's mi távol vagyunk a' nagy francia nemzettől, melly vérpatakokkal és a forradalom minden szörnyűségeivel jelölt reformjai közt sem teletjé el a' tudományokat, 's alapítá aug. 22. 1793. az Institut national-t, a francia nemzet legdicsőbb intézetét, a' tudományok és mesterségek tökélesítésére, (chargé de recueillir les découvertes, de perfectionner les arts & les sciences.) Mikor fog a' magyar törvényhozás illy nagyszerűen intézkedni, a' mester-ségek és tudományokról, a' haladás ezen fontos tényezőiről, — 's emberi méltóságunk legfenségesb bélyegeiről!

Az országgyűlés minden figyelmet magának igénylő természetét, a' magyar academia is érezé. Közlebbi naggyűléseit is többek közt csak az év végén tarthatá helyettes elnökség mellett, (mi még eddig nem történt) 's ezen naggyűlések — csak két vidéki tag lévén jelen — nem sokat különbözének ezuttal a' rendszerinti heti ülésektől.

A' magyar tudós társaság állapotja valóban komoly figyelmet érdemel. Néhány nagylelkű mágnás, kiknek neve a' magyar tudományosság évkönyveiben örök fényvel ragyog, megalapítá azt ezelőtt huszonegy esztendővel. És a' nemzet beigtatá azt törvényczikkeinek sorába, de itt megállapodott 's noha az academia, évenkinti munkássága eredményeiről híven számot adott, mind a' mellett is nem vala szerencsés a' nemzet teljes figyelmét magára vonni 's kivívni azt, hogy a' nemzeti dicsőség egyik termékeny fénysugára egy jól organi-

zált academiából ered, 's hogy a tudományokat képviselő jelesb férfiak egyesülete, és folytonos munkálkodása, nagy és jöltevő hatást gyakorol egy egész nemzetre. És ez az, mit más mivelt nemzetek állátnak 's méltatni tudnak. Legyen e' tekintetben elég a' francia academiáról, mint minden academiák prototypusáról egy pár szót szólani.

A' francia academia egy független 's magát tulajdon törvényei által igazgató testület, melyet a' francia kormány mint illet tekint és tisztel. A' ministerium sokszor kér fontos tárgyakban tanácsot az academiától, 's ez viszont tudósítja a' ministeriumot minden olly eseményekről, mellyek a' tudományokra vagy közjóra nagy hatást ígérnek, 's pártolást igényelnek; tanácsokat és utasításokat ad ott, hol valami teendő van, különösen a' távol földekre czélzott 's földköri utazásoknál, és más fontos tudományos vállalatoknál. A' francia academia e' szerint lényeges befolyást gyakorol a' francia nemzet tudományos miveltségére 's anyagi jólétére, sőt közvetőleg poitical állására is, mivel kitünő férfainak sorából többen léptek a' státustanácsba és ministeriumba, mint Talleyrand, Carnot, Cuvier, Chaptal, Villemain, Guizot, Thiers, Cousin 's több mások. Hányan vannak ezekenkívül a' pairek és követek kamrájában az academia tagjai közül!

A' kormány, mint a' nemzet különös tekintettel van az academia tagjai iránt 's azokat kitüntetésekben részelteti. És ez rendiben is van. Mert illő, hogy azok, kik értelmi tehetőségök 's tudományos miveltségök által egy nemzet soraiból kitűnnek, hálás elismerésben részesüljenek. Az értelmességben kitünő emberek, az istenség képviselői valamely nemzetben; forrásai és vezérei azon eszméknek, mellyek az embert olly fényes polczra állítják a' teremtettség sorában, mellyek nélkül nem tehetett volna semmi nagyot, semmi szépet, semmi nemest, 's mellyek nélkül nem tett volna olly nagyszerű lépéseket a' civilisát ó pályáján. Olly nemzet, melly eszes és tudós férfait nem becsüli, nem becsüli önmagát, nem érti önjavát, 's nem emelkedett még rendeltetése öntudatára.

Nem akarom vádolni nemzetemet. Sok nagyszerű csirái rejlenek annak keblében a' ha'adásnak, mellyeknek kifejlését fájdalom mindeddig ellenséges elemek akadályozák. Már tanítói intézeteink nyomoru 's tespedő állása is elég minden tudományos hajlam kioltására 's minden értelmi magasb kifejlés megakadályoztatásár; mennyivel inkább a' fölöt'ünk uralkodó rendszernek azon sok más intézkedései, mellyek értelmi kifejlődésünket 's tudományos haladásunkat olly sokképen akadályoztatják. — Ez nem maradhat már tovább így, ennek nem szabad így maradnia. A' magyar értelmességnek ki kell

már egyszer zsbbasztó bilincseiből szabadulnia, hogy így a' nemzet valahára életének 's erejének tisztább öntudatára emelkedhessék. — A' magyar nemzet jövője szép, ha isten is úgy akarja. A' jelen nemzedék föladata lerakni annak alapköveit. Örömeit élvezni csak a' jövő szerencsésb nemzedék osztályrésze. Az alapkövek egyikét teszi egy jól organisált academia.

A' magyar academia reformjáról már sokszor volt szó. Az academia számos üléseket tartott ezen ügyben néhány év előtt a' nélkül, hogy a' sok időt igényelt tárgynak eredménye lett volna. Ott vagyunk a' hol voltunk, mert academiánkon is a' mozdulatlanág átka fekszik, mint minden egyéb institutiókon, sőt egész nemzeti életünkön 's átaljában véve bár mit mondjunk, bár mit tervezünk, mind ennek semmi eredménye, sőt semmi reménye, mindaddig, míg a' nemzet ezen intézetet, a' haladás igényeinek megfelelő jogok biztosítása mellett magáévá nem teszi, 's arra a' nemzetiség valódi bélyegét nem üti.

Az academia reformkérdéseiről tanácskozásokban többször mondatott az: ne hasonlitsuk mi magunkat a külföldi academiákhoz, különösen pedig a' francziához, 's ne igyekezzük azokat utánozni. De épen ezen hol eredetiség hol alárendeltség affectációjában kell keresni egyik okát annak, hogy az alig husz éves academia, már is olly rothadt és penészes kerekeken forog, hogy ha azt a' nemzethez 's kor kívánatához méltólag akarjuk fölláttani, alapszabályainak csak igen kevés pontja maradhat meg lényeges változtatás nélkül. Az elmaradtaknak azon megbecsülhellen előnye van az előrehaladtak fölött, hogy nem kell az utat egészen ujjon kezdeniök, hanem elkerülve a' mások által már megkisértett sziklákat és örvényeket, a' kevésbbé veszélyes utak kényelmeit élvezhetik, 's a' mások által kivivott hasznokat fölfogva, az el nem vesztegetett erőket, új módok 's eszközök föltalására használhatják, 's így könnyebben célhoz juthatnak. Ha a' magyar academia alapszabályainak alkotói ezen elvből indultak volna, 's számotvetve azzal, „quid humeri valeant, quid ferre recusent,“ egészséges alapköveket szerettek volna a' serdülő intézetnek, úgy bizonyosan elmaradtak volna azon sok meddő experimentációk, mellyek most a' haladás kerekéit az academiára nézve megkötik 's jövődre nézve nehezbitik. A' más academiákhoz hasonlóan — hogy még egyszer ezen themára visszatérjek — jelennen természetesen szó nem lehet, de igen az utánzásról, 's ha egykor az academiát nemzetünk magáévá teendi, akkor egyedüli ohajtásom az, hogy a' franczia instituthoz hasonló intézetnek vesse meg alapját, melly mint az, igazán nemzeti intézet legyen, melly gyökereit a'

nemzet életébe ágaztassa szét, 's mellyre — ha az isten ugy akarja — mint a' francia a' magáéra — tisztelettel és kevélységgel tekintsen a' magyar.

Vessünk most egy rövid pillantást academiánk szerkezetének némelly szembeszökőbb hiányaira.

Az elnökség, 's annak tulajdonaitól igen sok függ, minden társasági szerkezetben. És ime épen e' tekintelben igen mostohán van a' tudós társaság ellátva, mivel elnöksége olly bizonytalan lábon áll, hogy gyakran a' titoknoknak csak nehezen, néha pedig épen nem sikerült elnököt találni, 's egy párszor megtörtént, hogy az academia egybegyült tagjainak elnökhijány miatt szét kelle oszlani. A' tudós társaság intézkedett ugyan egy év óta e' tekintetben, de úgy, hogy majd minden ülésnek más elnöke van, minek ismét meg vannak a' maga káros oldalai.

A' tudományok érdeke azt kívánja, hogy ott, hol azoknak bővebb kifejtése 's gazdagítása történhetik, az e' végre megkívántató eszközök rögtön használtathassanak. A' tudós társaság e' tekintetben semmit sem tehet, mivel kezei az igazgató tanács által teljesen megkötvék, 's így legüdvösb czéljai, és tervei a' legtöbb esetben eredvény nélkül maradnak. És ime itt fekszik a' tudós társaság munkásságának legfőbb akadályja, Olly társaság, melly életének semmi jelét sem adja, vagy nem adhatja, halva van a' közönségre nézve, 's fájdalom, majdnem ezen helyzetben van jelenen a' tudós társaság, pénztárának szegénysége 's szerkezetének czélszerűtlensége miatt. Munkák kiadásáról ugyanis most itt alig lehet szó, 's mi mindennél több, a' magyar academiának nincs jelenen semmi organuma. A' tudománytár megszünt; az évkönyvek félbeszakadtak, 's majd ha tán évek múlva egy uj kötet jelenedik meg, az elfogadott munkáknak a' tudományok roppant haladásánál fogva, vagy újra kell dolgoztatniok, vagy elavulva jelenniök meg. Az academiái ülésekben fölolvassandó alapos munkák készítésére nincs inger, nincsen érdek, 's a' leghasznosabb dolgozatok is a' nemzetre nézve ugy szólván veszve vannak, mivel legfeljebb is a' — fájdalom — kevesek által olvasott 's a' feljebbi okoknál fogva még csak tökéletesítést sem igényelhető értesítőben közölniök 's többnyire kivonásban. És így megy az academia némi tespedésnek elébe; mellytől azt csak fáradhatlan buzgalmu 's önzetlen tagok menthetik némileg meg. Olly társaság, mellynek nincs pénze 's nincs organuma, melly által munkálatairól a' közönségnek illelőleg számolhatna; melly eként mozdulhatlanságra van kárhoztatva, lassankint az élet minden tulajdonaiból kivetkezik 's legfeljebb is jutalomkiosztások által adja egyszer évenként életének némi jeleit.

De a' tagok munkássági köre sincsen illőleg meghatározva, innen a' társaság Compte rendu-je még eddig igen kevés eredményt mutathat. Az academiái munkálkodások rendezése többszöri kísérletek után sem sikerült, mert a' maradjunk-nak a' magyar academiában is vannak barátai. Előttöm fekszik a' francia academia (Académie des sciences) 1845ki munkálatainak áttekintése. Az első évharmadban az academia tizenhat ülést tartott 's egy ünnepélyes közgyűlést a' jutalmak kiosztására. Ezen jutalmak legnagyobb részét egy privát ember, gróf Monthyon alapította. Más alkalommal ezen maga nemében egyetlenegy alapítvány részleteit előadandom. Mennyi munkájokba kerül az academia tagjainak csak a' jutalomkérdések megbírálása, képzelhetni abból, hogy az orvosi pályakérdésre bejött feleletek megbírálására kinevezett kilencz tagból álló küldöttségnek ötvenkét ülést kellett tartania, azonkívül hogy mindeniknek a' reá bizott munkákat külön el kelle olvasni. A' fennemlitett tizenhat ülésben egyébiránt az academiának benyújtott tudományos értekezések száma 420 volt. Ezek közt az academia tagjai által fölolvastott különféle 's kisebb nagyobb terjedelmű értekezések száma 72 volt; a' többi 348 értekezés az academián kívülről érkezett. E' szerint minden ülésre körülbelül 26 közlés esik, mellyek közül öt a' tagoké, és 21 idegenké. Ezen dolgozatok közt vannak az ugynevezett tudósítások (rapports) az academiához küldött munkákról, a' tudomány és ipar valamelyik ágát illető értekezésekről, és végre az academiának benyújtott új gépekről, találmányokról 'sat. Így a' vasutak ügyében munkálkodó küldöttségnek sokszor számtalan mindenünnen ide küldött értekezéseket kell szorosán megvizsgálni, 's azokról ítéletet hozni, melly aztán a' gyakorlatra nézve is eldöntő erővel bír. A' szóban forgó évharmad alatt 21 ilyen tudósítás (rapports) olvastatott föl az academiái ülésekben. Sokszor a' bírálat számos vizsgálódásokkal 's fáradságos kísérletekkel van öszszekötve, mellyeket a' küldöttségnek ismételni kell. Ha ezen rapportokat kiveszszük, a' két örökös titoknoknak minden ülésben körülbelül 19, sokszor igen terjedelmes és az emberi ismeretek minden ágát illető emlékiratokról kell számolni. Innen látnivaló, hogy a' francia academiánál a' titoknokság, ezen magas academiái méltóság, épen nem sine cura, hanem annak méltó betöltésére, szükséges az ismeretek csaknem teljes egyetemével birni. Csillagászat, vagy physiologia, vegytan vagy növénytan, földművelés vagy mathesis, földtan vagy állattan, neki mindezekben alapos jártassággal kell bírnia. A' tudósítás minden ilyen ülésről nyomtatásban 7—8 ívét tesz, 's ezen czim alatt jelenik meg: Comptes rendus hebdomadaires des séances de l'Académie des Sciences. 4ed

rétben. Ha a' fenemlített 420 emlékiratból kivesszük a' 19 tudósítást (rapports), és 18 bepecsételt 's az academiánál le-tett és elfogadott irásosomót, 381 eredeti munka marad, a' tudományoknak négy hónapi haladását tárgyzó. Ezen 381 emlékirat közül a' földmérés adott 43, a' csillagászat 19, a' mechanica 43, a' physica 37, a' vegytan 39, az állattan 25, a' kísérleti physiologia 20, a' növénytan 10, a' geologia és mineralogia 26, az orvostudomány 43, a' földmivelés 11, a' meteorologia és földgolyónk physicája 35. Végre 27 közlés tétetett, a' vegytan, physica és mechanicából kölcsönözött némely elvek különféle alkalmazásairól.

Látni való ezen rövid közlésből, mi roppant munkássági köre van a' francia tudományok academiájának, 's mi tömérdek munkásságot fejtenek ki annak tagjai, noha rendes fizetésök kevesebb, mint a' magyar academicusoké. És ha ezen munkálatok beltartalmát tekintjük, legnagyobb részben olyanok azok, mellyek a' gyakorlati élet, különösen pedig az ipar szükségéibe vágnak. Orvosi tudomány, mechanica, v-egytan, physica és földmérés azon tudományok, mellyek legnagyobb szerepet játszanak a' francia academia teremében.

A' francia academia részt vesz minden fontos kérdésekben, mellyek a' francia nép anyagi jóllétét illetik, 's tudományos nézeteken és tapasztalatokon alapított szót emel. Innen a' francia academia nagy népszerűsége 's nagy befolyása minden lehető viszonyokba. De illő is, hogy a' tudomány a' kor kérdéseiben részt vegyen, 's biztos alapot nyujtson a' nemzeti jóllétnek.

Lássuk most a' magyar academia tavalyi működését az első félévről; még mindedig csak hét szám jelenhetvén meg a' mult évi academiái értesítőből. — Vegytani értekezés olvastatott föl kettő, mathematicai négy, csillagászati egy, (nem tagtól) nyelvtudományi hat, philosophiai három, történettudományi kettő, régiségtni öt, czimertani egy, jogtudományi három, (egy közülök nem tagtól) és így hat hónap alatt vagy is 24 ülésben összesen 32 — ide számlálván a' szélfogaló értekezéseket is: Ha az értekezések beltartalmát tekintjük, a' magyar academiái ülésekben fő szerepet játszanak a' nyelvtudomány és régiségtni, ellenben legcsekélyebbek azok, mellyek az anyagi érdekeket, vagyis a' gyakorlati élet szükségéit illetik. Nem mondom, hogy az arány, mellyet a' francia academiánál látunk, a' tudományokra nézve kedvező, sem azt hogy a' positívitás ezen túlsúlyának az ismeretek világában örvendeznünk kell, de sajnálva kell említenünk még is, hogy academiánkban a' vegytani és physical tudományok a' jelen társadalmi élet ezen legfontosb emeltyüinek, — egy levelező tagot kivéve — nincsen egy képviselője sem, 's fél év alatt még

orvostudományi értekezés sem olvastatott föl egy sem! — És imé ez egy fontos oka annak, hogy academiánknak a' köz-életre ninosen ugy szólva semmi hatása, 's átaljában nincesen népszerűsége.

A' társasági jóllét emeltyüenek, a' földművelésnek, ipar-nak, és kereskedésnek nem lehet, nem szabad a' régi tradi-tiók nyomán tengódni, azoknak új életet kell magokba szív-niök Minerva mellyéből, hogy a' nemzeteknek életet, az ál-ladalomnak erőt nyujthassanak. 'S mindazon tudományoknak, mellyek a' társasági élet ezen életadó erejének fentartására mulhatlanul szükségesek, a' nemzeti academiában kell köz-pontosulniök, 's innen kell elterjedni a' tudományos ismeret-ek sugárainak a' nemzet minden osztályaira. 'Simé ez az, mi a' francia academiának olly roppant befolyást szerzett még a' társaság legalsóbb osztályaiban is. „Elle est devenu le centre d'un immense mouvement intellectuel,“ — mint a' „Revue des deux mondes“ mondja.

Nem kell egyébiránt felednünk a' munkálatok' öszszeha-sonlításánál, hogy a' francia academiát illetőleg az emberi ismereteknek csak két osztályáról, a' mathematicai és phys.cai tudományokról van szó; a' magyarnál pedig számba vetjük a' nyelvtudományi, philosophiai, történetirási és tör-vényudományi osztályok munkálatait is, — és mindezek öszszes száma tett fél év alatt 33at, mi jóval kevesebb mint mi a' francia két szaku academia csupán két ülésében előfordult!

Az eddig előadottakra azt fogják némelleyek szokás szer-int ismét mondani: ne hasonlitsuk mi magunkat a' francia academiához. Igaz, hogy a' francia academia igen jeles fér-fiaival mi nem mérkőzhetünk, de ez bennünket nem jogosít föl a' hátramaradásra és trespedésre, sem bennünket el nem tilt minden lehető eszközök használatától a' haladásra, 's a' haladás akadályainak elhárítására, annyival kevésbé arra, hogy egy olly fényes példát — minót a' dicső francia nemzet e tekintetben is előnkbe állított — megközelíteni ne igyekez-zünk. —

A' magyar academia működéseinek leggyengébb oldala eleitől fogva a' tagok választása volt. Ezen jog gyakorlatában a' tagok nagyobb része valami különös örömet talál, 's vi-lágért el nem mulasztana egy nagygyűlést sem, hogy nagy számu tagokat ne választana. Az academiái rendszabályok közt bizonyos föltételek vannak ugyan szabva, mellyek valakit a' tagságra qualificálnak de ez ellent nem áll, hogy sokan min-dan illy qualificatio nélkül is megválasztassanak. És itt látjuk már különösen a' magyar institutók hibáit az academia keb-

leben is életbe léptetve Majd minden rendes tagnak meg van a' választásoknál a' maga pártoltja, ki mellett aztán korteskedik, 's volt az idén egy, ki mindig a' voksszekrény mellett állt 's onnan capacitálta a' szavazókat; volt más, ki következett nap érzékeny panaszt 's szemrehányást tón a' tudós társaságnak: miért nem választá meg pártoltját, ki pedig az irodalom mezején egészen ismeretlen. A' korteskedés, a' kölcsönös pártolás és pártoltatás ezen épen nem üdvös módja által, évenként számos tagok megválasztatnak, kiknek egy részét pártolóján kívül senki sem ismeri, nem csak személyesen, de irodalmi munkásságáról sem. Az előleges informátióknál, különösen a' rendes tagokra nézve itt is történnek olynemű nyilatkozatok, millyet egykor Abbé de Choisy tett Bussy grófnak mielőtt academiái taggá választatott volna, „Les uns parlent, les autres écoutent — így irt ő — & je saurai bien me taire, surtout quand ce sera à vous à parler. Venez donc quand il vous plaira, vous ne me trouverez point dans votre chemin.“

És ezen választási buzgalmat, nem hidegíti el azon az academiára nézve épen nem kecsegtető körülmény sem, hogy vannak különösen a' tiszteleti és levelező tagok közt olyak, kikhez az academiának szerencséje soha sem volt, sok mások, kik két három évben egyszer, ismét mások, kik évenként egyszer mutatják be magokat, tagadhatlan bizonyossággal annak, hogy megválasztatásukat szerencsének épen nem tartják, 's hogy ezen megválasztatást épen nem nagyra becsülik. Volt az idén is egy pár eset, hogy a' tavalgy megválasztott levelezőtárog csak egy székfoglaló értekezés készítésére sem szenteltek egy év lefolyta alatt időt, mi ismét nem nagy bizonyosága az academiái választások becsülésének.

A' fennemlített kölcsönös pártolgatás következése az is, hogy míg némellyek egy pár, hírlapi vagy folyóirati czikkért vagy sokszor minden legkisebb irodalmi érdem nélkül, az academia tagjaivá választatnak, vannak olyak is, kik az irodalom pályáján régóta fáradoznak, 's azon magoknak nem megvetendő érdemeket szerettek, sőt az academiái elsőrangú jutalmat is elnyerték, 's mindedig még csak levelezőtagságra sem érdemesítették.

„Il faut bien qu'il y ait des ombres dans des tableaux“ mondá Abbé de Choisy; de igyekezni kell egy tiszteletet igénylő testületnek, hogy benne mennél kevesebb legyen az árnyék. Annyi igaz, hogy ha a' választások ezen czélszerűtlen rendszere még tovább is megmarad, ugy az academiái tagság minden becsét elveszti, 's mahónap a' megyei tábla bírósággal — mire némelly megyékben mindenki eljuthat, ki az újat föl tartja — egyértékű lesz, 's az academia mindinkább ki lesz

téve a' gunyolódók elméskedéseinek. És a' mi legtöbb az academia nyer ugyan neveket, de nem munkás tagokat, kik által tekintetét 's befolyását a' társasági életre nevelhetné, 's magas föladatainak a' tudományok érdekében mindinkább megfelelhete.

Nem hallgathatom el e' helyt egy német fiatal írónak, közhír szerint a' Croquis-k írójának legujabb illy czimü munkájában: „Geschichtliche Fragmente und das ungarische Staatsleben neuerer Zeit.“ Leipzig 1846. a' 2ik rész 102ik lapján, a' külföld előtt elmondott gúnyteltjes itéletét a' magyar academiáról. Miután t. i. gróf Széchenyit — mint illik — dicsérettekkel elhalmozta volna, nem helyesli azt, hogy tudós társaság alakítására is figyelmet fordított „Vielleicht wäre es besser gewesen — így szól — ein Uibersetzungsbureau (!?) zu errichten, und einige tüchtige Sprachforscher sammt dem sich allenfalls bemerkbar machenden Talenten nur allein zu unterstützen, statt heute durch eine Masse oberflächlicher Scribler, handwerksmäßiger Uibersetzer, langweiliger Compiler, Ignoranten, und elenden Dichterlingen, (ne nektek koszorus költőink!) die Bedeutung des Namens „Gelehrter“ entweihen zu sehen. Denn so ist es in der That (??!) Schade dasz noch Niemand aus diesem Areopage D'Alembert's Ausspruch beherzigt hat, wómit er den Titel „Philosoph“ von sich ablehnt. D'Alembert schrieb nämlich an Fridrich den Grossen 1770. Ich will diesen Titel nicht: zu viele gehaltlose Thoren nennen sich so.“ Ha ezen német — vagy mint mondják lengyel — atyait jó indulat lelkesítette volna, mint azt felőle egykor a' pesti hirlap (679. sz.) magasztalva említette, 's ha magának őszintén kívánt volna tárgyismeretet szerezni, nem nagy munkájába került volna fölfedezni honunkban — hol ő egy pár évet töltött — a' szellemi élet fontos és még eddig csaknem legyőzhetlen akadályait, 's ha e' mellett irodalmunkkal is némi ismeretséget kötött volna, könnyen eljuthatott volna tannak átlátására, hogy a' dolgok illy szomorú állásában, a' tudományok, annyi ellenséges elemek daczára is honunkban igen tiszteletre méltó álláspontot vívtak ki magoknak, 's hogy honunkban vannak talentumok és szorgalmas főök, kik kedvezőbb körülmények közt, bármilly academiának is diszére válhatnának; vannak fényes talentumok, mellyeket a' nálunk uralkodó tespedési és mozdulatlansági rendszer a' feledékenységg sötét ölébe sodor, vagy az ezen rendszerből nemzetünk értelmi láthatárára nehezkedett indolentia befolyása, mint téli fagy a' dús vrágokkal rakott fát, minden gyümölcsözéstől jó eleve megfoszt. Igen is, a' magyar nemzet értelmisége gazdagabb magvait rejti magában, elmaradásunk minden szomorú eredvényei mellett is, a' kifejlésnek, mint több más nem-

zeteké; mit szerző könnyen fölfedezhetett volna. Hasonlítsa csak össze a' Croquis szerzője a' magyar parasztot más nemzetbeliekkel, 's tapasztalni fogja, mennyi sok egészséges értelmi alap rejlik a' magyar népben. Mindenekre egyaránt kiterjedő alapos oktatás, jó tanítók, mód és alkalom a' lelki adományok kifejtésére; a' fensőbb műveltséget igénylők számára pedig egy pár jól organisált 's jól ellátott egyetem, 's végre szabadsajtó, és akkor másképp áll Magyarország tudományos műveltsége 's értelmisége. Mind ezt a' Fragment-ek szerzője könnyen álláthatta 's méltányolhatta volna, ha tollát valóban jó indulat vezérelte volna. De szerzőnek tollát éppen nem az igazságszeretet, hanem a' pizskolódási és lealacsonyítási viszkereg vezérlé, mint ezt már a' Croquis-kban is nyilvánította, hol egy pár jó barátját az egekig magasztalta, míg többek közt egy érdemes tudósunkat, — kit a' külföld is becsül — két ízben is gúny tárgyává tette. — Jelen munkájában ezen jó indulatu szerző még tovább ment, 's az academiái testületet, ez uttal még egykor magasztalt jó barátait sem véve ki — a' legnyomorultabb és tudatlanabb irkafirkálók se regévé alacsonyította a' német olvasó közönség előtt. —

Visszatérek academiánkhoz. A' tagválasztás közvetlenül hat a' közvéleményre, 's arra különösen a' mi academiánknak nagy szüksége van. Mennél magasb fokon áll a' közvéleményben valamely intézet, annál nagyobb tiszteletben részesülnek annak egyes tagjai. A' francia tudósra nézve a' becsületvágy legmagasb foka, az academia tagjává lehetés, és pedig nem az ezzel öszszekötött jótéteményeknél fogva, mert a' francia academiái tag rendes fizetése 1200 frank, és így 50 frankkal kevesebb, mint a' magyar academicusé, mit ugyan más részről kipótól az, hogy a' francia academicus minden ülésért, mellyben megjelenik, hat frankot kap, — hanem azon becsületnél fogva, mellyet a' közvéleményben az által nyer. Olly jutalom ez, mellyet a' francia academicus minden másnál följebb becsül, mert ez a' legbiztosb ajánlólevelül szolgál neki a' legmagasb megtiszteltetések kormány és nemzet részéről. Innen van, hogy az academiái választási és székfoglaló ünnepélyekben a' francia főváros műveltebb része a' legelivezenebb részt veszen. Innen van, hogy ollyannak választása, ki ezen megtiszteltetésre nem érdemes, kit talán coteriák 's cselszövények juttatának ezen tiszteletes testületbe, ugy tekintetik, mint bűn a' nemzeti becsület ellen. Innen van, hogy még a' legérdemdúsabb tudósnak is olly nehéz a' francia academiába bejutni. Az európai híru dr. Gall p. o. csak egy szavazatot kapott. (Geoffroy st. Hilaire-ét) pályatársai között, 1819ben. A' híres költő Hugo Victor-nak csak nehezen sikerült az Académie françaisebe bejutni 1841ben, 's midőn Róyer

Collardnál mint candidatus tisztelgő látogatását tevé, ez azt kérdé tőle: Est-ce que vous avez écrit quelque chose Monsieur? S ezen tagválasztási szigorúság szerzte egy részt a' francia academiának azon tekintélyt, mellyel bir egész Európában: ellenben olly testület, mellybe mindenki beépphet, ki egy kissé mozogni tud, vagy ki magának egy két pártfogót tud szerezni, a' köztiszteletet 's bizodalmat magának soha ki nem vivandja. Minden mivel nemz.technél kell igen is lenni olly köröknek és társulatoknak, mellyekbe minden mivel ember bizonyos föltételek alatt bejuthat, de egy nemzeti academia, melly a' nemzeti tudományosságot képviselni akarja, ezekhez nem sorozható. Itt a' tagok választásában minden protectióknak, cselszövényeknek, alattomos czéloknak, 's mellékes tekinteteknek száműzve kellene lenniök, 's egyedül tudományos érdemnek kellene elhatározni a' candidatus sorsát.

A' magyar academiának a' közvéleménybeni emelkedésre — mint mondám — mulhatlan szüksége van. — Minden nemeskeblű magyarnak ohajtani kell, hogy ez a' köztisztelet lehető legmagasb polozáa emelkedjék, hogy azt a' nemzet úgy tekintse, mint értelmi kifejlődésének képviselőjét, mellyhez folyamodhassék minden tudományos ügyeiben, mellyek honunkban is az anyagi érdekekkel, és így a' nemzeti szerencsés-léttel mindinkább összeolvadnak.

A' magyar nemzet — fájdalom — mindeddig nemesak anyagi, de még erkölcsi tekintetben sem tett semmit az academiáért. A' megyékhez évenként küldött academiái tudósítások hallgatva tétetnek le a' levéltárba, a' nélkül hogy legkisebb vi-zhangot költenének, 's az alatt míg a' francia academia tagjai mindennemű megtiszteltetésben részesülnek nemzet és kormány részéről, nálunk alig részesül valamelly academiái tag, nem mondom nemzeti, de még megyei megtiszteltetésben sem. Ha szinte nem tagadhatni is, hogy mindeddig nálunk a' tudomány becsé rejtett kincs, 's hogy nemzetünk szembeszökő indolentiával viseltetik a' komoly muzsák iránt; de más részt az is tagadhatlan, hogy a' tudós társaság mindeddig nem vala szerencsés népszerűséget vivni ki, 's magára vonni a' közfigyelmet. — Ha ennek okát egy részt abban kell keresnünk, hogy hibás szerkezeténél fogva a' nemzet élelkérdéseiben mindeddig kevés részt vehetett, de más részt meg kell vallanunk, hogy azt az eddig divatozott tagválasztások, 's jutalom-díj kiosztások is tetemesen hátrálták. Ha becsültetni akarunk, tiszteljük meg mi magunkat tagjaink választásában, jutalomdíjaink kiosztásában 's minden hivatalos eljárásainkban, mint azt a' francia academiánál látjuk. Csak így nyerhetjük meg a' közvéleményt az academia részére. —

A tudós társaság újabb intézkedése, a szakosztályi ülések megalapításával ígért ugyan némi üdvös eredvényt, a mennyiben valamivel több tudományos surlódást eszközölt az academia keblében, de őszintén megvallva, az eddig nyert eredvények a várakozásnak épen meg nem feleltek; az alapos tudományt ugyanis elő nem segítették, a felületességnek 's csekély tárgyakkali tanúságtalan bibelődésnek ellenben tágas kaput nyitottak. Ezen szempontból tekintve a szakosztályok ezen teljes elkülönzése az academia tekintetét és hatását nem hogy nevelné, hanem inkább tetemesen csökkenti. — 'S mi több, szakosztályaink autonómiát igényelnek, mi még több hibába vezet, nemcsak mivel némely szakosztályok az oda tartozó tudományokra nézve alkalmas és kiképzett egyedekkel nem bírnak, hanem mivel academiánkban kevés tag van igazán a maga helyén. Vegyük föl a legfontosb, leghasznosb és legéletbevágóbb osztályt, — a természettudományi szakosztályt. Ez áll három tiszteleti tagból, kiknek kettejéhez az academiának még mindeddig szerenésje nem volt, három rendes és három vidéki tagból. Ezen rendes tagok közt van két orvos, egy nyelvtudós, egy zoolog, egy gazda és egy physicus. Az ezen osztályhoz sorozott levelező tagok száma nyolcz, kik közül hat, rendszerint három, sőt több év alatt is alig mutatja magát egyszer. És így a természettudományi szakülés, melyben a természettudományok legnagyobb része még csak képviselve sincs, rendszerint — de k rántsem mindig — öszszesen hat, t. i. egy tiszteleti, három rendes és két levelező tagból áll. Most kérdem hogyan gyakorolhat illy osztály, mely a természeti tudományok címét viseli, de a melyben sem a vegytan, sem az ásványtan, sem a növénytan, sem a bonczatan, sem a chirurgia képviselve nincsen, hol pedig ezekről, ha szükség kívánja, ítélmi, ezek mezejéről pályakérdéseket tenni, 's a beérkezett munkákat megbírálni kell; olly osztály, melyben a physicát és mezei gazdaságot egy egy vidéki, 's ávenkint legfőlebb egyszer, de korántsem mindig megjelenő tag-, az orvosi fontos és nagy terjedelmű tudományokat egy helybeli és egy vidéki tag; a zoológiát egy helybeli tag képviseli; hogyan igényelhet és gyakorolhat mondom autonómiát, épen az academiái legfontosb működések, a tagválasztás, a pályakérdések és jutalmdíj-kiosztás ügyében? 'S hogyan lehet hinni és kívánni, hogy egy eként ellátott szakosztály magának tekintélyt és tiszteletet vivjon ki a közvéleményben? Tekintsünk a természettudományokkal rokon mathematicai osztályra, honnan legsürgetőbb szózat emelkedett az autonomia mellett. Ezen osztályban van három helybeli és két vidéki (kiknek egyikéhez tudomra az academiának még eddig szeren-

eséje szinte nem volt 's a' másikkhoz is már több év óta nem) rendes tag. Az ide sorolt levelező tagok száma nyolcz, kik közül csak egyet van szerencséje az academiának ismer-
ni, 's ez is már pár év óta Milanóban lakik. És így a' ma-
thematicai szakosztályi ülés áll öszszesen három rendes tag-
ból, és ha egyik vagy másik nem jöhet, mi vajmi könnyen
megtörténhetik, — két tagból. 'S ezen két vagy három tag-
ból álló ülés autonómiával bíró osztályt akar képezni. Mind
három rendes tag jeles mathematicus, kik a' tiszta mathesis-
ben helyöket betöltik; de sem az olly véghetlen fontosságu
mechanicának, sem az olly kimondhatlan érdekü csillagászat-
nak, sem a' physica geographiának képviselője nincs. — Az
ide sorolt hadtudományi alosztályban egy rendes tag van; ki
tehát minden mindenekben.

És imé ezen két osztályban központosulnak az emberi is-
méreteknek legérdekesebb, leggyümölcsözőbb virágai. Az A-
cadémie des sciences csak ezen két fő osztályból áll. Delás-
suk, miként van ezen két főosztály a' francia academiánál
ellátva. A' mathematicai tudományoknak öt alosztálya van:
mellyek a' geometria, mechanica, csillagászat, geographia
és hajózás 's közönséges physica. A' physikai tudományoknak
hat osztálya van. tudniillik: vegytan, ásványtan, növénytan,
mezeli gazdaság és baromrivosi tudomány, anatomia és zoo-
logia, medicina és chirurgia. Mindenik osztálynak, kivevén a'
geographiát, hat rendes tagja van, többnyire mind európai
hirü férfiak. A' két fő osztályból álló öszszes academia tehát
53 rendes tagból áll. Természetes, hogy illy nagy jelességü
tudósok, mindenik a' maga igazi helyén, teljes joggal gya-
korolhatnak autonómiát. De az ülések mind a' mellett is igen
helyesen mindig in pleno tartatnak, mert a' szakosztályi el-
különzött ülések, — mint már feljebb is szerencsém vala
mondani, — célhoz épen nem vezetnek, a' tudományoknak
korunkban öszhangzásra törekvő irányát megsemmisítik, az
elmaradásokat és más tudományok iránti részvétlenséget elő-
segítik, 's az academiái ülések tekintetét mind inkább alá-
súlyesztik, mit hát én részemről, mindaddig, mig szakosztá-
lyaink minden kívánatnak megfelelőleg nem lesznek betöltve
és organisálva, vagy mi ebbeli kívánataim legfelsőbb foka —
külön academiákká nem alakulnak, — pártolni nem fogok,
valamint azt sem, hogy a' tiszteleti és levelező tagok, a' kü-
lönféle osztályokhoz csatoltassanak, minek sem hasznát sem
célját nem látom, annál kevésbbé azt, hogy még a' külföldi
tagok is, kikre nézve a' magyar academiái tagság csak meg-
tiszteltetés, — az osztályok közt szétosztassanak. — A' frau-
czia academiának csak nyolcz külföldi tagja van, Humboldt,
Gausz, Berzelius, Rob. Brown; de Buch, Bessel, Öersted;

Faraday, — mind európai nevek, de a' kik egy osztályhoz sincsenek csatolva.

Természetesen hogy mindezekre igen könnyű a' felelet, melly nem egyéb, mint ez, hogy alkalmasok egyedek hiányában, meg kell vele érnünk úgy a' mint vagyunk. És ezen felelet valóban igen alapos, mert oly országban, hol 14 millió ember számára csak egyetlenegy rozsdás kerekeken mozgó, 's a' kor minden igényeitől teljesen hátramaradt egyetlen létezik, hol mind a tanító intézetek, mind a házi nevelés a' lehető legroszabb lábon állanak; hol könyvtárak és gyűjtemények részint sincsenek, részint a' lehető legnyomortabb állapotban vannak, hol a' természeti tudományok nélkülözhetlen segédeszközei egy jó chemicum laboratorium és physicum museum, 's végre jól elrendezett clinicumok hiányoznak, hol a' régi schlandrián nyomain tespedő tanítói rendszerek észbutító és kedvölő módja által eszközlött általános indolentia következtében a' tudományoknak semmi kilátása, az életüket tudományoknak szentelt egyedeknek semmi kilátása, hol a' tanító-intézetek 's tudományok reformja a' teendő legutolsója, az alatt míg másutt, még Törökországban is e' tekintethen igen sok történik; hol még eddig csak egy polychnicum létrehozása sem sikerült; 's hol végre a' legnagyobb censura a' lélek minden szabadabb mozgalmait majdnem lehetetlenné teszi; oly országban mondom, nem csuda, ha csak ritkán találhatunk egyes tudományokban kitűnő férfiak, mert birjon bár valaki a' legszebb talentummal, a' leglángolóbb hajlammal, hol keressen táplálatot tudományok iránt sovárgó lelkének hazánkban — hol, még csak iskolai kézi könyvek dolgában is a' legnagyobb szegénység uralkodik, 's hol képezze ki magát az ismeretek jelen állásponjtjának megfelelőleg? És ha ön fáradhatlan szorgalma által a' tudományos ismeretek tiszteletes fokára emelkedett, hol és merre keresse a' méltánylást 's fáradaimainak gyümölcsét? vagy mit kezdjen sok fáradságba 's nélkülözésbe került munkájával, ha a' bell-tristica meggyéjén kívül jár, 's komoly tárgyakkal foglalkozik? — Hazánk a' politicalai küzdelmek színtere, mellyen Minerva, a' menny leánya, hiában hallatja szavait. Számos évtized óta hasztalanul várják a' muzsák barátai, hogy a' honatyák a' tudományokat is végre méltó állásba helyezendik honunkban. A' politicalai küzdelmek a' tudományokat méltatlanul szorítják háttérbe. A' francia institut az első forradalom gonosz napjai alatt is tagadhatlan szolgálatokat tett a' nemzetnek 's méltó joggal mondható a' comité du salut public, hogy az az oktatás általános és borzasztó hallgatása alatt is kiemelés a' tudományok hangjait.

A' dolgoknak illy állásában a' magyar academának au-

tonomiát igénylő szakosztályokra osztása, nagyon is idő előtti, mire még az academia m. gérve épen nincsen, 's így mint biztos alap nélküli experimentum, vagy meg nem áll, vagy csak sovány gyümölcsseit adandja tengődő életének a' haza oltárára.

A' magyar academia még egykor sem osztta ki annyi jutalmat, mint az idén, a' mi mind-n esetre igen örvendő-tes tanubizonyossága a' tudományoknál nagyobb foglalkozás-nak mint eddig. Voltak kérdések, mellyekre számos felelet érkezett be, mellyek közt egy pár esetben, jelességek miatt, nehéz volt a' választás. A' kiosztott jutalmak összege az idén 630 arany és száz e. frt. Azonban a' jutalmak kiosztásában, a' különben olly esekély pénzösszegekről rendelkezhető academia, tulságos bőkezűséget gyakorol. Az alapszabályoknál fogva a' jutalom olly munkáknak is kiosztatik, mellyek nyomtatásra érdemeseknek nem találtattak, 's ez az idén is történt, mint már több ízben. Ez nem egyéb, mint cél-tal-n, de az alapszabály által szentesített vesztegetés, melly-ről hát a' társaság nem rendelkezhetik. Pár évvel ez előtt igen alapos okoknál fogva azt határozta el az academia, hogy száz aranyos kérdések helyett ötven aranyos kérdések tüzessen-k ki, mi által a' tudományra nézve kétszeres nyereség állott elő 's az idei academiái feleletek — egyet kivéve — mind ötven aranyosok voltak. Alig jöttek be a' kérdésekre olly számos és jó feleletek mint az idén, és még is az academia, minden valóban alapos ok nélkül a' tizenötödik nagygyűlésben ismét megváltoztatta zen határozatot, és száz aranyos kérdéseket tűzött ki, mit legalább már addig, míg a' fentebbi gyümölcstelen experim-ntálg-ításnak tartani kell, elhalasztani üdvösebb lett volna, vagy legalább nem terjeszteni ki azt, minden az academia által föltett kérdésre. — A' francia academia minden estendőben három jutalmat oszt, egyet a' mathematicai, kettőt a' physikai tudományokból. — Minden kérdésre három ezer frank van föltve, de ha a' felelet nem felel meg a' kívánságnak — mi nem ritkán történik, akkor egy esztendővel is meghosszabbittatik a' határidő. Ezenkívül tíz ezer frank jutalmat szokott föltenni az academia valamely fontos kérdés megfejtésére. Az utolsó illy kérdés az oltást és tehénhímlőt illette. —

Szép jutalmakat osztand a' végre valahára megszületett bécsi cs. k. academia is, melly mult február 2kán tartotta nagy pompával főherczeg János elnöksége alatt 's kilencz főherczeg és az egész diplomaticus testület jelenlétében első közgyűlését. Nyolcz pályakérdés tétetett föl, mellyek közül hat, egyenként ezer, és egy hat száz pengő forint jutalmat nyere-nd. —

A' francia academia, mellynek olly gazdag budgetje van, 's a' bécsi, melly olly fejedelmileg van dotálva, mind ezt megteheti. De a' magyar academiának, melly még csak egy organumra, életének ezen mulhatlan kellékere sem tehet szert, a' jutalmak kiosztásában ovatosabbnak kellene lenni. 'S hogy a' jutalom nagysága nálunk keveset tesz a' feleletek minőségére, azt magának az academiának saját keblében szerzett tapasztalásán kívül eléggé bizonyítják a' Kisfaludy-társaság 's természettudományi testület kérdései, mellyekre aránylag csekély jutalmak tételnek föl, 's mellyekre még is számos és gyakran igen jeles feleletek küldetnek be. Nemes keblü íróban a' becsület- 's önérzetnek hatalmasb ingere van, mint magának az anyagi jutalomnak is. Meg kell azonban jegyeznem, hogy nálunk az academiái jutalmazások nem osztatnak ki elég ünnepélyességgel, mi itt mindössze is a' jutalmat nyertek neveinek fölolvadásában áll. Az academia a' mult közgyűlés alkalmával is hat jutalmat osztott. Ennyi jutalomosztás megérdemelné, hogy nem a' közgyűlés végén, mikor már a' hallgatók legnagyobb része szétoszlott, hanem egészen külön, egy arra szentelt napon, 's minden lehető ünnepélyességgel történjék meg. Ennek bizonyosan több hatása lenne mind a' hallgatókra mind a' megjutalmazottakra, 's így közvetve a' tudományokra is, mint a' sehol szokásban nem levő 's czéltalan billikomnak.

Ez előtt pár évvel az academiái közgyűlések ügyében szólottam a' Társalkodóban (I. 84. szám 1845.) Természetesen eredvény nélkül. Záradéku ismét ezen tárgyra vagyok bátor fölhívni az olvasó figyelmét. — Az academiái közgyűlések a' helyett hogy méltóbbak lennének magas rendeltetésűkhöz, — melly nem egyéb, mint a' közönség figyelmét, nemesb, — komolyabb — és hasznosb élvezetek szerelmére 's pártolására gerjeszteni föl, évenként sülyedni látszanak. A' hallgatóság közgyűléseinket conversatiók színhelyévé alakítja, mert az ott nyújtott élvezetek nincsenek ingyére. Igaz, hogy sokszor, hogy ne mondjam többnyire, az előadandó tárgyak — nem törtévénn semmi előleges intézkedés — szerencsétlenül választattak; de mind e' mellett is szomorú bizonyossága ez annak, hogy a' magyar publicumnak tudományos előadásokhoz nincsen semmi hajlama. A' nagygyűlés a' hallgatók iránti kedvezésből, már két év óta ismét költeményeket is olvastat a' közgyűlésekben, mellyek az academia tekintélyét nemcsak nem emelik, hanem inkább alásülyeszti. Egy tudós társaságnak méltósága ellen van más megyékbe csapongni, csak azért, hogy a' publicum tetszését megnyerje. Ezt nem találjuk egy academiánál sem, 's bizonyosan nem ez az út, mellyen nemzeti diszt, 's a' közvéleményben tekintetet lehet szerezni

academiánknak, melly magasb álláspontot igényel institutióiink közt. Ez nem haladás, hanem visszalépés. 'S hogy a' számitás nem is alap's volt, mutatja az, hogy a' hallgatók száma az által semmit sem növekedett, sőt az idén csekélyebb volt mint valaha. A' titoknoki előadás után seregestül tódult kifelé a' hallgatóság nem várva sem értekezést sem költeményt. Tudományos academiának főadata megfelelni rendeltetésének, melly nem más, mint a' tudományok előmozdítása és gazdagítása. Ki ezen magas czélt fölfogni 's méltatni nem képes, 'skit ennélfogva tudományos előadások nem érdekelnek, az maradjon otthon, vagy menjen a derék Kisfaludy társaság közülésébe, ha a' költői világ virágai érdeklik. De az academia maradjon komoly hivatása korlátai közt. Academiának nem mulattatni kell a' hallgatókat, hanem komoly élvezetet nyujtani azoknak, 's értelmökre hatni. Száz olly hallgató, kit a' tudományok ügye érdekel, 's azok haladása lelkesit, többet ér ezer tolbngó 's csevegő egyednél, ki csak azért jön ide, hogy üres szorakozásra szentelt órára ebből is jusson egy két pillant.

Egyébiránt l gyen szabad itt egy pár szót szolanom ifjuságunkról, mint egy jövőndő reménydús nemzedék törzsökéről. Midőn két évvel ez előtt St. Marc Girardin az Académie françaiseba fölvétetett, többek közt ezen szavakat hallatá székfoglaló beszédében: „La jeunesse représente l'avenir. Felicitons donc les nations qui peuvent jeter sur la jeunesse un oeil de confiance et d'orgueil! Felicitons nous nous mêmes messieurs; car partout aujourd' hui où la jeunesse s'apprête à entrer dans la carrière et à prendre part aux travaux de la patrie, partout dans des conditions et des rangs divers, elle est digne de sa destinée!“ Szerencsés Franciaország, mellynek ifjuságáról ezt lehet mondani, 's mellyre a' nemzet bizodalommal 's kevélyen pillanthat! Szerencsések volnánk, ha ifjuságunkról mi is ezt mondhatnók! De fájdalom! ifjuságunknak távolról sincs annyi módja kimivelni lelki tehetségeit, mint a' francziának, ki különösen a' fővárosban lelkének minden vágyait kielégitheti, 's mindent a' lehető leg-tökéletesb állapotban föltalál, mi tehetségeinek teljes kimivelésére szolgálhat. — Innen ifjuságunkban nincsen semmi következetes, komoly czélokra törekvés, hanem legfeljebb csak mulékony lelki élvezetek utáni vágy, 's a' pillanatnyi benyomás zajos viszhangja, melly elenyészik, mint vihar után az aggalom. Meg van ugyan keblében a' szabadság és haladás ohajtása, de a' kép, melly után eseng, homályos és zavart, mert a' láng, melly azt táplálja, nem a' tudományos miveltség melegénél lobog. És így még távol vagyunk azon szerencsés időtől, mellyben ifjuságunk azon meggyőződést hirdandja keblében, hogy emberi létünknek legnemesb, legma-

radandóbb becse, 's legfenségesb kincse a' tudományos miveltség, hogy ez valódi alapja minden polgári haladásnak az emberiség pályáján 's egyedüli föltétele az emberi méltósághoz illó szabadság okos élvezetének.

'S hogy még egyszer visszatérjek academiái közgyűléseinkre, már ez előtt két évvel nyilvánítottam fentemlített cikkemben, hogy az academia közgyűléseinek mindaddig nem lesz szerencséje hozzá illó hallgatóságban részesülni, míg oda mindennek, kit lábai épen oda vezetnek, bepillantani, ott egy negyed óráig a' karzatot körülnézni, ösmerőseivel conversálni 's aztán kopogva eltávozni szabad leszen. A' nyáron külföldön tett tapasztalásaim még inkább meggyőztek ezen dolog czélszerűségéről. Belépti jegy mindennek, ki részt akar venni a' közgyűlésekben, 's a' hallgatóság bizonyosan válogatottabb 's a' hely szentsége iránt méltányosabb leend. Így van ez a' szabad Franciaországban 's Angliában is, hol mindenki meg van a' felől győződve, hogy a' szabadság legmagasztosb virága: a' rend. Már a' dolog psychológiája is azt tanítja, hogy a' mihez mindenki minden nehézség nélkül hozzá férhet, annak nincsen becse, ellenben annál inkább növekedik az, m-nnél nagyobb nehézségekkel jár a' közelítés. Nálunk belépti jegyek mindeddig csak a' casinoi hangversenyeknél vannak szokásban, 's bizonyosan ezek is elfajulnának, ha azokba mindenkinek szabad volna, minden legkisebb akadály nélkül, ki és bemenni. Így pedig igen szép és válogatott közönség szokott ott öszszegyülni. — De hát tudós gyűléseink kevesebb tiszteletet igényelnek é a' közönségtől mint hangversenyeink? —

Ezen sorokat azon határtalan buzgalom mondatá el jelen sorok írójával, melly keblében lobog hazája ohajtott emelkedése iránt, 's biztosan hiszi, hogy minden magasabb miveltségü 's világismerettel bíró hazafi, vele együtt meg van győződve a' felől, hogy academiánk fölvirágoztatása haladási lépéseinknek egyik földadata. — A' földadat megoldása egyedül a' nemzettől függ. Két föltétel szükséges mulhatlanul az academia szerencsés jövődjének megalapítására, 's ezen két föltétel, ezen három szóban foglaltuk: Pénz, és gyökéres reform.

Pesten, február 8dikán 1848.

U t ö i r a t.

Midőn ezen sorok irattak, leghizelgőbb álmai közt sem hitte volna azok írója, hogy midőn azok világot látandak, akkor már a' szabadság boldogító napja tündöklendik ezen olly nagy árvaságra jutott honnak egén, melyet az absolutis-

musnak annyi buzgó szolgáló folyvást sötétségben tartan törekvének, ellenben erősen hitte azt, hogy az obscurantismus hű zsellérei, kik olly hosszú ideig gyakorlák zsarnokilag 's könyörületlenül, a' szerencsésen megbukott kormánytól nyert 's önkénnyel párosult jogaikat, legalább is azt, mit az egyetemről mondott, — mint már több ízben tevék, — ezuttal is hideg vérrel kitörlelendik.

De ime a' körülmények mlntegy varázspálcza-suhantás által, egészen más alakot öltének magokra. A' társadalmi élet zsiabdát ereiben új élet csergedez 's mit csak hosszú és fáradalmas küzdelem után reménylénk elérhetni, néhány nap alatt birtokába jutánk. Egyszerre egy negyed-századdal haladánk előre, 's az előttünk tornyosult akadályok füstfellegkint oszlának szét. Magasztos lelek, kik elmétek legszebb gyümölcseit, elsorvadni láttatok az önkény fagyasztó szele által; nemes szívek, kik érzelmeitek legjótévőbb sugallatait elnyomni valátok kénytelenek, örüljetez, mert ime a' szabadság tiszta kék ege ragyog fölöttetek, melyet nem homályosítandnak meg többé a' zsarnokság sötét fellegei! —

A' szabadság legmagasztosb gyümölcse az értelmiség győzelmé. Üdv neked szép hazám, hogy a' dicsó ut megnyilt előtted, melyen az elmulasztottakat kipótolhatod, melyen nagy elmaradásodat lassankint helyrehozhatod 's letűnven a' sötétség hósei által elődbe rakott akadályok, bátran kifejtheted értelmiséged minden kincseit. Legmerészebb reményeid valósulása nem álom többé, hanem a' lehetőség határkörében van. Adja az ég, hogy mennél előbb élvezhesd annak örömeit! Éljen a' király, éljen Magyarország, éljen a' szabadság!

